

Granskning av kommunala utmaningar för implementeringen av nya rökfria miljöer

TOBIAS HENRIKSSON 2019

MVEM03 EXAMENSARBETE FÖR MAGISTEREXAMEN 15 HP
MILJÖVETENSKAP | LUNDS UNIVERSITET

LUNDS
UNIVERSITET

WWW.CEC.LU.SE
WWW.LU.SE

Lunds universitet

Miljövetenskaplig utbildning
Centrum för miljö- och klimat-
forskning
Ekologihuset
223 62 Lund

Granskning av kommunala utmaningar för implementeringen av nya rökfria miljöer

Tobias Henriksson

2019

LUNDS
UNIVERSITET

Tobias Henriksson

MVEM03 Examensarbete för magisterexamen 15 hp, Lunds universitet

Intern handledare: Högni Hansson, CEC - Centrum för miljö- och klimatforskning,
Lunds universitet

CEC - Centrum för miljö- och klimatforskning
Lunds universitet
Lund 2019

Försättningsblad foto: Tobias Henriksson

Abstract

The Law of Tobacco and Similar Products becomes active on the 1st of July 2019 and brings with it new no-smoking areas, primarily in outdoor environments, which will demand municipal supervision. In this study, officials from Scania's municipalities have been interviewed to investigate what their opinions, views and expected challenges with the implementation of these no-smoking areas are. It was of interest to find out which issues are expected to emerge during the implementation, how the supervision of the no-smoking areas is supposed to work, if there are other social interests that may be affected negatively due to the no-smoking areas, and which solutions have been introduced to solve these potential problems. In total, 19 of Scania's 33 municipalities are represented in 14 semi-structured qualitative interviews. Additionally, one official from the Regional Board of Blekinge was interviewed to investigate what role the regional boards carry in the implementation of the law, and to get a different perspective on the challenges and opinions presented by the municipal officials.

The results imply that there are faults in the information and guidance given to the municipalities by the Public Health Agency of Sweden about how the supervision of the law is supposed to work; what responsibility to inform the public the municipalities carry; as well as about certain unclear definitions in the law. One such unclear definition concerns the demarcation of the no-smoking areas, which is not clearly defined by the law nor its proposition to the parliament. This leads multiple municipal officials to be unsure of how and when to apply the law. How the supervision of the law is supposed to work is at the moment not certain due to several officials having differing expectations of what will be required in the supervision. A strong possibility seems to be reactive supervision following complaints, and spreading information to the public and those responsible to maintain the no-smoking areas. The supervision of the no-smoking areas is also of risk of being prioritized down by several municipalities due to time and resource restraints, which is made worse by the fact that the law carries previously mentioned unclarity which will be time consuming to be resolved. The municipal officials overall could not identify any other social interests that could be affected negatively by the no-smoking areas. In general, the problems presented by the interviewed officials are thought to be temporary ones, which leads the overall expectation of the new no-smoking areas to be positive despite the uncertainties that surround them.

Sammanfattning

Lagen om Tobak och Liknande produkter träder i kraft den 1 juli 2019 och presenterar nya rökfria miljöer, framförallt utomhus, som kommer kräva kommunal tillsyn. I denna studien har tjänstemän från Skånes kommuner intervjuats för att undersöka vad deras synpunkter, åsikter och förväntade utmaningar är med implementeringen av dessa rökfria miljöer. Av intresse var att ta reda på vilka problem som förväntas framgå under implementeringen, hur tillsynen av rökfria miljöer ska gå till, om det finns andra intressen i samhället som kan påverkas negativt av de rökfria miljöerna, samt vilka lösningar som framgick till de förväntade problem. Totalt representeras 19 av Skånes 33 kommuner i 14 semistrukturerade kvalitativa intervjuer. Även en tillsynshandläggare från Länsstyrelsen Blekinge intervjuades för att undersöka länsstyrelsens roll i implementeringen av lagen och för att få ett annat perspektiv på de åsikter och utmaningar som presenterats av de kommunala tjänstemännen.

Resultaten tyder på att det finns brister i informationen och vägledningen som delats ut till kommunerna av Folkhälsomyndigheten angående hur tillsynen av lagen ska gå till; vilket informationsansvar som kommunerna bär på sig; samt vissa otydligheter kring definitioner i lagen. Ett exempel på sådan otydlighet avser avgränsningen av de rökfria miljöerna, vilket inte är tydligt definierat i lagstiftningen eller lagens proposition. Detta leder till att flera tjänstemän känner sig osäkra på när och hur lagen bör tillämpas. Hur tillsynen av lagen ska gå till är i dagsläget inte helt fastställt då olika tjänstemän har olika förväntningar om vad som kommer att krävas av tillsynen. En stark möjlighet tyder sig vara tillsyn utefter anmälningar eller klagomål, och informationsutdelning till allmänheten samt dem som blir ansvariga för de rökfria miljöerna. Tillsynen av de rökfria miljöerna riskeras att nedprioriteras av flera kommuner på grund av tids- och resursbrist. Detta förvärras av att lagen bär med sig ovan beskrivna otydligheter som kommer vara tidskrävande att lösa. De flesta tjänstemännen kunde inte identifiera andra samhällsintressen som kunde påverkas negativt av de nya rökfria miljöerna. En vanlig uppfattning av de intervjuade var att problemen är temporära, vilket leder de övergripande förväntningarna av lagen till att vara positiva trots osäkerheterna.

Innehållsförteckning

Abstract 3

Sammanfattning 5

Innehållsförteckning 7

Inledning 9

Introduktion 9

Syfte & Frågeställningar 10

Metod 13

Resultat 17

Sammanfattning av de intervjuades synpunkter 17

Resultat i detalj 18

Diskussion 27

Etisk reflektion 31

Felkällor 32

Slutsats 35

Referenser 37

Bilaga 1: Lagrum 41

Bilaga 2: Intervjuprotokoll 45

Inledning

Introduktion

Lagen om Tobak och Liknande Produkter (LTLP) träder i kraft den första juli 2019 och ersätter den tidigare tobakslagen samt flera andra relaterade lagar (SFS: 2018:2088). Syftet med denna lag är att sammanställa tidigare lagstiftning angående tobak och rökning till en gemensam lagstiftning. Lagstiftaren vill även reducera tobaksförbrukningen och hoppas sänka antalet rökare i landet. För att nå detta syfte ställer LTLP nya krav på bland annat tobakshandeln i form av tillståndsprövning för försäljning av tobak, samt implementerar nya rökfria miljöer. Förutom de miljöer som redan är rökfria sedan den tidigare tobakslagen (t.ex. skolgårdar, restauranger, sjukhus) presenterar den nya lagen i sitt sjätte kapitel flera nya miljöer framförallt utomhus som skall bli rökfria. Dessa inkluderar bland annat busshållplatser, tågstationer, uteserveringar, lekplatser, inhägnade idrottsarenor och entréer till lokaler dit allmänheten har tillträde (SFS 2018:2088, 6 kap. 2§, se bilaga 1). Kortfattat kan man säga att meningen är att de som inte vill utsättas för rök ska kunna röra sig fritt och använda samhällets funktioner utan att behöva utsättas för tobaksrök. Lagen lägger ansvaret att upprätthålla de rökfria miljöerna på de fastighetsägare eller verksamhetsutövare som äger det rökfria området i fråga. Kommunerna ska sedan utföra tillsyn av dessa aktörer.

I syfte att reducera skadan av passiv rökning kan det uppstå en osämja mellan rökare kontra tillsynsmyndigheterna eller de som kommer bli områdesansvariga. Kravet på rökfria miljöer är en ovanlig form av lagstiftning eftersom den lägger restriktioner på ett fåtal individers personliga frihet i syfte att främja allmänhetens bästa. Detta kan få rökare att känna sig angripna av lagen. Motståndare till lagen argumenterar att rökare blir utstötta ur samhället eftersom det finns allt färre platser där det är accepterat att röka (Magnusson, 2014). Argumenten förs också att lagen kränker individens personliga friheter, att folk som inte vill utsättas för rök har alltid möjlighet att vika undan för röken, och att rökförbud kan leda till en kaskadeffekt av andra restriktioner mot ohälsosamma vanor, såsom alkohol eller skräpmat (Bilkenroth, 2014). Samtidigt kan den de som är positiva till förbuden argumentera att rökare själva inskränker på den personliga friheten att inte behöva utsättas för cigarettök, och därmed är det rökaren som ska ta ansvaret att gå åt sidan. Tidigare studier visar också att rökare underskattar de effekterna som andrahandsrökning kan medföra människor i dess närhet (Lonergan

et. al, 2014), vilket kan ytterligare orsaka att lagen känns för strikt enligt rökare. De ekonomiska och folkhälsliga skälen att reducera rökningen är onekligen många. Regeringen redovisar i propositionen till lagen att de samhällsekonomiska kostnaderna för rökning uppgick totalt 31,5 miljarder kronor i Sverige 2015, främst i form av behandling av rökningssrelaterade hjärt- och kärlsjukdomar och lungcancer. Dessutom är tobaksrökning är västvärldens enskilt största folkhälsoproblem som globalt dödar 5,4 miljoner människor årligen (Regeringen, 2018, sid. 44–45).

I Europa ligger Sverige med denna lagstiftningen i framkanten med denna typ av omfattande rökförbud, då endast ett fåtal andra platser som undersökts i Europa har infört förbud eller restriktioner på rökning utomhus, utanför skolmiljön (Martínez et al, 2014). Däremot har studier undersökt flera olika aspekter av tidigare implementering av begränsade rökförbud i andra delar av världen, vilket kan ge en inblick i vilka konsekvenser de nya rökfria miljöerna i Sverige möjligtvis kommer att leda till. Med den nya lagen kommer rökning vid många entréer i samhället att förbjudas. Fu et al (2016) har lyft problemet att rökförbud inomhus har aggregerat all rökning till byggnadens entréer, och kunde visa på att denna rökning ledde till att rök rörde sig in i byggnaden i sådana halter att icke-rökare ej skyddades helt från andrahandsrökning. Flera liknande studier av López et al (2012, 2013) som genomfördes i samband med förändringar av Spaniens tobakslagstiftning, 2011, tyder på liknande resultat och lyfter behovet till striktare lagstiftning som förbjuder rökning vid entréer för att skydda de som arbetar i byggnaden. En ytterligare studie har gjorts för att undersöka hur i vilken utsträckning tobaksrök brer ut sig i utomhusmiljöer, denna fann att aerosoler från tobaksröken av en cigarett kunde detekteras över 9 meter från källan, dock att koncentrationen av aerosoler berodde starkt på vindriktning (Hwang och Lee, 2013). Det är värt att notera att denna studiens längsta undersökta avstånd var just 9 meter, därför kunde den inte säga säkert om spridningen av tobaksrök fortsatte efter 9 meters avstånd.

Syfte & Frågeställningar

Ett av de mest prevalenta problemen som förväntas framkomma med implementeringen av LTLP har att göra med ökning i arbetsbelastning och brist på resurser till tillsyn. Den nya lagen lägger mycket ansvar på kommunerna att utföra skattefinansierad tillsyn (tillsyn utan årlig avgift från den tillsynade verksamhetsutövaren) över ett kraftigt ökat antal rökfria miljöer i jämförelse med den tidigare tobakslagen. Detta förväntas leda till att flera kommuner kommer uppleva att de inte har möjlighet att utföra tillsynen över dessa nya miljöerna som presenteras i LTLP. Därmed kan skötseln av miljöerna brista, och lagen blir i slutändan kraftlös. Problematiken med lagen förväntas också ligga i otydligheter bland dess definitioner och hur rökfria miljöer

kommer att påverka andra intressen i samhället, till exempel är avgränsningen om var rökförbudet till en entré börjar inte definierat i lagtexten.

En studie som undersökte förutsättningarna för implementeringen av rökförbudet inomhus på restauranger 2005 kom fram till fem kriterier som måste uppfyllas för en lyckad implementering (Engman, 2005). Kriterierna är att beslutsfattarnas intentioner med lagen måste vara tydligt och ej kunna missförstås; den indirekta styrningen måste vara lämpligt utformad, vilket betyder att ansvarsfördelningen ska vara tydligt angiven; de som implementerar lagen måste godta och dela beslutsfattarens intentioner med beslutet; implementeringen bör kontrolleras för att säkerställa att den sker enligt beslutsfattarens intentioner; samt bör externa aktörer inte försvåra implementeringen. Dessa kriterier kan också tillämpas till implementeringen av LTLP då den kommer ska på liknande sett.

Syftet med denna studien är att granska de problem och utmaningar som implementeringen av de rökfria miljöer som presenteras i kapitel 6 i den nya Lagen om Tobak och Liknande Produkter kan leda till utifrån de ansvariga tillsynsmyndigheternas perspektiv. Särskilda frågor som är av intresse att undersöka är:

1. Vilka problem och utmaningar ser tjänstemännen med implementeringen av rökfria miljöer?
2. Hur förväntar sig tjänstemännen att tillsynen över rökfria miljöer kommer gå till?
3. Finns det andra samhällsintressen som tjänstemännen förväntar sig påverkas negativt av rökfria miljöer?
4. Vilka lösningar på de problem som presenteras har tjänstemännen kommit fram till?

Ytterligare är det av intresse att undersöka vilka generella slutsatser som kan dras angående problem som uppkommer när lag skall tillämpas i verklighet av tillsynsmyndigheter. Lagar agerar alltid från ett *top-down* styrsätt, vilket betyder att lagen beslutas av högre instanser, och alla som berörs av den ska följa den. Detta medför att de som ska tillämpa och implementera lagen (Detta fallet tillsynsmyndigheter vid kommuner och områdesansvariga för rökfria områden) inte har haft möjlighet att påverka

hur lagen utformades innan den stiftades. I sin tur påverkar detta hur lagen implementeras i verkligheten, och i vissa fall kan det betyda ett lagstiftarens syfte med lagen ej uppfylls, eller att implementeringen leder till oförutsedda konsekvenser. Exempel på sådana oförutsedda konsekvenser visas i studier som undersökt tidigare implementering av rökförbud. Boes et al. (2015) har visat på att rökning vid offentliga platser, såsom restauranger, barer eller discos, inte började minska fören ett år efter att rökförbud trätt i kraft. Moore et al. (2009) visade i en annan studie att rökförbud inomhus på restauranger hade konsekvensen att kvinnliga rökare som istället ställde sig utanför restaurangen för att röka blev mer utsatta för hot och trakasserier, samt att de som bodde i området runt dessa restauranger upplevde mer störningar och utsattes för mer andrahands rök än tidigare.

Metod

För att besvara frågeställningarna som ställts i denna studie har semistrukturerade kvalitativa intervjuer utförts, i enlighet med metoder som använts i tidigare litteratur (Bryman, 2011). Intervjuerna utfördes via telefon och utgick från ett intervjuprotokoll med 19 frågor (bilaga 2) dock anpassades dessa frågor efter varje intervju för att få en mer levande diskussion, samt att ge den intervjuade möjlighet att lyfta egna tankar och åsikter fritt. Intervjusprotokollet förändrades i mindre grad under arbetets gång; detta för att anpassa frågor som ofta ledde till förvirring eller som var för breda, samt för att få en naturligare diskussion med frågor som leder till varandra. Intervjuprotokollet som presenteras i bilaga 2 är det slutliga protokollet som användes till majoriteten av intervjuerna. Intervjuerna har utförts med tjänstemän vid Skånes kommuner som ansvarar för frågor rörande rökfria miljöer och som kommer bli tillsynsansvariga för rökfria miljöer efter att LTLF träder i kraft, samt med en tjänsteman vid länsstyrelsen fick möjlighet att uttala sig om de problem och utmaningar som presenterats av kommunerna. En tjänsteman vid Folkhälsomyndigheten kontaktades, men hade ej möjlighet att ställa upp på intervju. På grund av tidsmässiga skäl undersöktes endast kommuner i Skåne län. Dessa har en blandning av stora och små kommuner, samt kommuner med olika möjligheter att tillsätta resurser för tillsynen, och som har olika engagemang inom miljö- och hälsoskydd. Antalet kommuner anses också vara stort nog att få en representativ mängd intervjuer, trots att ett stort antal förfrågningar förväntades avböjas. Detta medför att slutsatserna i denna rapport inte nödvändigtvis kan appliceras till andra län i landet.

Förfrågan om intervjuer skickades till Skånes 33 kommuner under april och första veckan av maj månad, med en påminnelse efter 2 veckor om inget svar meddelades. Totalt svarade tjänstemän från 19 kommuner (tabell 1) med att medverka i telefonintervjuer. Länsstyrelsen Skåne kontaktades också, men hänvisade istället till en tillsynshandläggare från Länsstyrelsen Blekinge som specialiserat sig inom ämnet och som i sin tur medverkade en telefonintervju. Intervjuerna spelades in och transkriberades vilket utgjorde rådata till det resultat som kommer att presenteras. Utifrån denna rådata har nyckelelement i form av gemensamma åsikter, synpunkter, uttryckta problem eller lösningar lyfts fram för att skapa en bild av förväntningarna inför den nya lagen. Unika eller speciellt intressanta åsikter har presenterats i största möjliga mån i form av citat, i enlighet med rekommenderad litteratur (Miles & Huberman, 1984). Eftersom det ansågs viktigt att tydligt visa åsikten eller synpunkten som den intervjuade nämnde

medför detta att citaten som presenteras kan vara flera meningar långt, vilket innebär att textmässigt är resultat större än vad som förväntas av traditionella vetenskapliga rapportmodeller. Tillsammans kategoriserades dessa nyckelelement och unika åsikter i övergripande kategorier för att göra det möjligt att diskutera resultaten i ett relevant sammanhang.

Av etiska skäl gavs varje tjänsteman som intervjuats möjligheten att se de citat som planerades användas i rapporten och anpassa sitt uttalande, eller uteslutas från att bli direkt citerade. Endast tjänstemannens titel används då personnamn inte ansågs bidra nödvändig information till resultatet.

Tabell 1

Sammanställning av de tjänstemän som intervjuades vid respektive kommun. Från Trelleborg ställde två insatta tjänstemän upp i intervjun. Bjuv, Klippan, Perstorp, Svalöv, Örkeljunga har flyttat tillsynen av frågan till det gemensamma miljöförbundet Söderåsens Miljöförbund.

Kommun	Intervjuad tjänsteman
Burlöv	Miljöinspektör
Eslöv	Miljö- och livsmedelsinspektör
Helsingborg	Handläggare
Hörby	Miljöinspektör
Höör	Miljöinspektör
Kristianstad	Miljö- och hälsoskyddsinspektör
Landskrona	Miljöinspektör
Malmö	Miljöinspektör
Skurup	Miljöinspektör
Staffanstorp	Miljöinspektör
Svedala	Miljö- och hälsoskyddsinspektör
Trelleborg	Miljöinspektör, Miljö- och hälsoskyddsinspektör
Ängelholm	Miljöinspektör
Östra Göinge	Livsmedels- och hälsoskyddsinspektör
Söderåsens Miljöförbund (Bjuv, Klippan, Perstorp, Svalöv, Örkeljunga)	Tillsynshandläggare

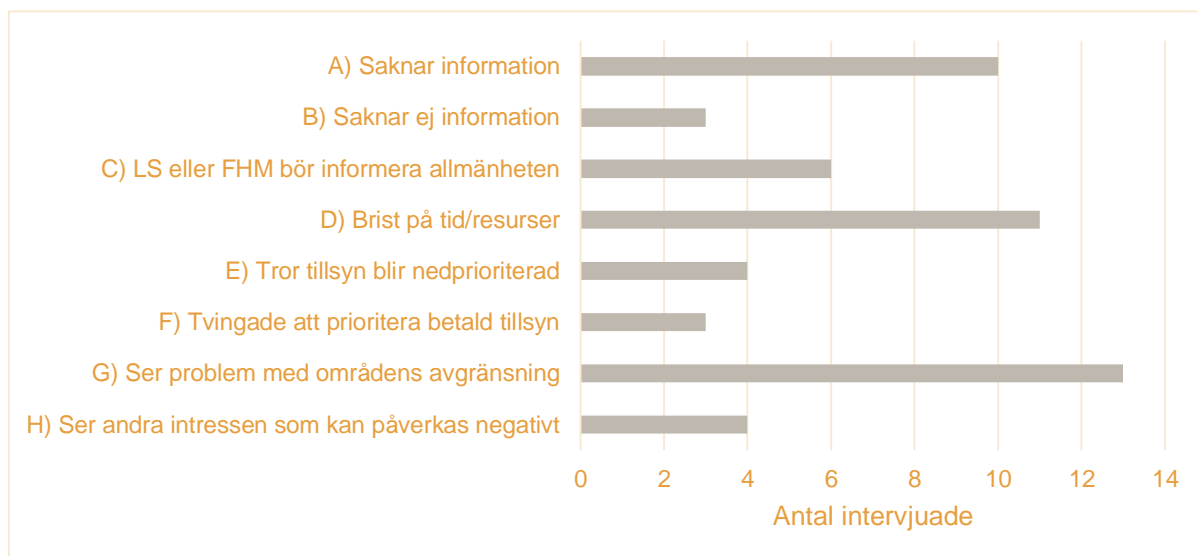
Resultat

Sammanfattning av de intervjuades synpunkter

Nedan är de sammanfattade övergripande åsikterna från de intervjuade kommunala tjänstemännen i studien. I figur 1 presenteras hur många tjänstemän som lyfte vissa problem eller åsikter. I den detaljerade presentationen av resultatet samt i figur 1 anges endast hur många intervjuade som nämnde en speciell åsikt eller synpunkt under intervjun. Därför bör resultatet ej läsas som att resterande intervjuade som ej lyfte denna åsikten eller synpunkten under intervjun nödvändigtvis tycker motsatsen. Flera gånger nämns ”lagen”, dessa benämningar hänvisar endast till kapitel 6 i Lagen om Tobak och Liknande Produkter angående rökfria miljöer om inte annat nämns i sammanhanget.

1. Det finns brister i informationen och vägledningen som har kommit ut till kommunerna från Folkhälsomyndigheten och länsstyrelsen, framförallt från Folkhälsomyndigheten (A och B, figur 1).
2. Länsstyrelsen eller Folkhälsomyndigheten bör informera allmänheten mer om rökfria miljöer (C, figur 1).
3. Brist på tid eller resurser i samband med att tillsynen av de rökfria miljöerna är skattefinansierad kan leda till att tillsynen nedprioriteras av många kommuner (D, E och F, figur 1).
4. Hur tillsynen över de rökfria miljöerna ska gå till är ännu inte helt tydligt, vissa har uppfattningen att det kommer krävas regelbunden platstillsyn, medan andra planerar att ta tillsynen efter klagomål.
5. Att avgränsa av de rökfria områdena upplevs omöjligt i flera fall på grund av hur otydligt definierade de är i lagen och propositionen (G, figur 1).
6. Generellt sett upplevs det inte att andra samhällsintressen kan komma till att lida av rökfria miljöer; de fåtal samhällsintressen som har lyfts handlar

framförallt om att rökare tvingas flytta till andra miljöer där det inte finns möjligheter att fropa i askkopp eller där de kan störa (H, figur 1).

Figur 1

Hur många intervjuade kommunala tjänstemän som lyfte vissa problem eller åsikter. Notera att om en intervjuad ej lyfte en specifik åsikt betyder inte detta nödvändigtvis att denna tycker motsatsen, de valde endast att inte nämna åsikten.

Resultat i detalj

Information till kommunerna och allmänheten

Trots att 8 intervjuade lyfte att de tyckte informationsgivningen från länsstyrelsen har varit bra eller tillräcklig, lyfte flera intervjuade att informationsflödet upplevdes bristande i något led. 6 intervjuade sade att de hade diskuterat lagen med andra kommuner, medan 5 nämnde att de inte hade haft någon kontakt alls. Totalt nämnde 10 intervjuade att de upplevde att de saknade någon form av information från högre instanser för att tillämpa eller implementera lagen, men typen av information som saknades varierade brett. 3 intervjuade var och andra sidan tydliga med att de inte upplevde att de saknade någon information, och hänvisar istället till det material som har delats ut:

“I propositionen av regeringen står det rätt utförligt när de går igenom och förklarar hur lagen ska användas; som det där med vem som ska anlysas och hur det ska gå till. I den står det rätt utförligt om man tittar i den. Jag tycker inte det behövs mer information.”

- Miljöinspektör, Burlöv

Bland de intervjuade som upplever bristande information tycks detta ha att göra med att Folkhälsomyndigheten har varit förhållandevis tysta i informationsgivningen till kommunerna. *“Folkhälsomyndigheten lyser med sin frånvaro, det tycker jag är lite tråkigt. Det blir väldigt intensivt för kommunerna.”* beskriver miljö- och hälsoskyddsinspektören från Svedala. Totalt nämnde 8 intervjuade att de inte fått, eller att de väntar, information från Folkhälsomyndigheten, och 3 nämnde att all information de fått från Folkhälsomyndigheten har kommit från deras generella information på hemsidan. Ett par intervjuade har nämnt att Folkhälsomyndigheten dock ska komma ut med ett informationsbrev i maj och ytterligare vägledning till juni, men har också lagt till att detta känns i senaste laget för att kunna tillämpa lagen till och med den 1 juli.

Utifrån intervjun med tillsynshandläggaren från länsstyrelsen uppkommer ett nytt perspektiv i frågan om Folkhälsomyndigheten. Denna lyfter att problemet ligger grundat i att Folkhälsomyndigheten inte fått ett implementeringsansvar av lagen från regeringen när lagen utfärdades. Detta skulle alltså betyda att Folkhälsomyndigheten inte är ansvarig för att se till att LTLP implementeras i samhället och att kommunerna får det stöd som krävs för att lagen tillämpas på korrekt sätt. Vidare talar den intervjuade från länsstyrelsen om att informationsgivningen från Folkhälsomyndigheten inte bara borde gå till kommunerna, men även ut till allmänheten:

“Det är ett bekymmer tycker jag personligen, att man inte på nationellt håll har någon aktör som informerar Sveriges befolkning, vi som lever i de här miljöerna. Den viktigaste målgruppen att få positiva till det här är ju de som lever och bor i Sverige; De som besöker uteserveringar, de som går i skolorna, de som besöker entréerna. Som befolkning har man nu möjlighet att inte behöva utsättas för tobaksrök.”

Detta är en åsikt som även framförts av 6 intervjuade från kommunerna; behovet av information från högre instanser till allmänheten:

“Jag känner att man skulle behöva mer information som kan få mer genomslag på något sätt. Visst varje kommun kommer ju säkert informera på något sätt, och det kommer Helsingborg att göra också, men jag känner att det skulle kunna behövs en nationell myndighet, till

exempel Folkehälsomyndigheten, som tar ansvaret att informera till allmänhet och de som är ansvariga för de rökfria miljöerna i rikstäckande TV, tidningar och andra medier.”

- Handläggare, Helsingborg

“Jag tycker länsstyrelsen skulle gått ut mer till allmänheten för att berätta vad som faktiskt kommer att gälla, att [Rökfria miljöer] kommer gälla även i gaturummet, entréer till butiker, lekplatser, idrottsplatser för att få allmänheten att förstå. Privat tycker jag inte att jag har hört så mycket om den nyas tobakslagen. Där tycker jag de kunde varit mycket mer på med mer informativa.”

- Miljöinspektör, Landskrona

Utförande av tillsynen

Totalt nämnde 11 intervjuade att de kommer ha brist på tid eller resurser, vilket kan drabba tillsynen av de rökfria miljöerna, och 4 intervjuade ifrågasatte om de skulle ha möjlighet att utföra någon tillsyn alls över de nya rökfria miljöerna under 2019. Bekymmer har också gällt att tillsynen kommer bli nedprioriterat eller bortglömd, speciellt i samband med att LTLP även lägger andra krav på kommunerna att utföra tillståndsprovningar till försäljare av tobak. “Att bara ha rökfria miljöer, det är ett sånt kopiöst litet ämne så att det försvinner i det stora. Är vi inte då heller med på budgetbeskrivningen om vad vi får in så finns vi inte ens.” säger miljöinspektören från Landskrona. 3 intervjuade sade att de är tvingade till att prioritera betald tillsyn för att självförsörja den kommunala tillsynen, och såg därmed stora problem med att hinna utföra tillsynen av de rökfria miljöerna.

Samtidigt hade de intervjuade från kommunerna olika syn på hur tillsynen skulle gå till. 9 intervjuade nämnde att en del av tillsynen, framförallt vid uteserveringar, skulle utföras i samband med annan regelbunden tillsyn. Ytterligare sade 4 intervjuade att de tänkte vänta med tillsyn tills att rättspraxis tagits fram. 2 intervjuade berättade att de tänkt kontrollera verksamhetsutövarens egenkontrollprogram för att motverka rökning på dess ansvarsområde. 4 intervjuade nämnde att de tänkt utföra plats tillsyn genom att titta efter spår av rökning och skyltning, medan 7 intervjuade sade istället att de tänkt utföra tillsynen efter klagomål eller anmälan:

“Vi har tänkt oss att det primärt kommer ske genom händelsestyrd tillsyn. Om det kommer klagomål på en plats så får vi komma ut och kolla om verksamhetsutövaren uppfyller de krav som ställs om information och annat.”

- Miljöinspektör, Staffanstorps

Denna osammanhängande syn på hur tillsynen av de nya rökfria miljöerna ledde till att frågan om hur tillsynen ska gå till lyftes för tillsynshandläggaren från länsstyrelsen, som sade:

“Jag resonerar att det kommer vara mycket efter anmälningar, att allmänheten anmäler in till kommunen om det finns ett problem. Det är inte möjligt för kommunen att ha regelbunden tillsyn på alla dessa miljöerna; det går inte. Tänk alla entréer och alla busshållplatser, det är liksom inte görligt.”

Denne fortsatte:

“Lägsta nivå är att man har vetskap om att man har tillsynsansvar över dessa områdena, att man också informerar allmänheten om det på sin bemsida, och att det finns något sätt för allmänheten att ta kontakt med kommunen om man upplever att det finns problem. Också att kommunen har utarbetade rutiner kring hur man ska hantera när man får in en anmälan.”

Den intervjuade från länsstyrelsen förklarade dock att alla rökfria områden inte kunde behandlas lika, och vissa behövdes prioriteras och krävde regelbunden tillsyn som inte endast skedde efter anmälningar, till exempel tillsynen vid skolgårdar. Avslutningsvis sade representanten från länsstyrelsen:

“Tanken är inte att kommunernas tobakshandläggare ska springa runt på alla busshållplatser och alla perronger och jaga rökare på något sätt. Den nya tobakslagen med nya rökfria miljöerna är mycket signalpolitik, det är ett sätt att visa att ‘vi tycker det är viktigt med rökfrihet’. [Tillsynen] blir nog mer efter anmälningar.”

Gränsdragning av de rökfria miljöerna

Det mest gemensamma problemet som presenterades av 13 av de intervjuade från den kommunala sidan var angående hur avgränsningen eller gränsdragningen av de rökfria miljöerna, framförallt vid entréer, skulle gå till. I LTLP (SFS 2018:2088), 6 kap. 2§ 10p är detta rökförbudet skrivet som “Rökning är förbjuden vid entréer till sådana lokaler och andra utrymmen [i sambället] som allmänheten har tillträde till.”. Regeringen skriver ytterligare i proposition till lagen på sida 94: “[Regeringen anser] att kommunen vid sin tillsyn i varje enskilt fall får bedöma hur långt det rökfria området vid en entré sträcker sig och ha en kommunikation kring detta med den som ansvarar för att upprätthålla rökförbudet” (Regeringen, 2018) och fortsätter bland annat med att förklara att personer som är känsliga för rök ska kunna använda entrén utan att exponeras för rök. Denna lösa definition har fått delad respons från de intervjuade kommuntjänstemännen.

“Det är väldigt svårt att bedöma var en entré börjar och slutar, eller busshållplatser för kollektivtrafiken. Man stänger inte in de miljöerna, så det kan bli otydligt för folk att förstå var det är rökförbud och inte.”

- Miljöinspektör, Malmö

“[I Miljöbalken] har man inte beller satt någon fast gräns, utan det är en rimlighetsbedömning. För min del, med den typen av tillsyn som Miljökontoren ofta bedriver, så är det ganska naturligt att det inte alltid finns några fasta gränser, utan det blir en bedömningsfråga. Vad är ett problem för människor, och vad är en accepterbar bakgrunds nivå?”

- Miljöinspektör, Staffanstorps kommun

Problemet presenteras som tvådelat; för det första är det svårt för inspektören att avgöra var gränsen bör vara, och för det andra måste även allmänheten kunna veta vart de rökfria miljöerna börjar och slutar:

“Området är odefinierbart. Folk säger ‘Men jag stod där’ eller ‘De står där, och det är precis utanför var mitt ansvarsområde slutar’ Hur kan man säga det? Det måste vara väldigt tydligt i så fall att det ska vara till exempel tre meter från busskuren. Men ska vi gå ut och börja mäta då, eller hur gör vi? Det är svårt att få tydlighet i precis var gränserna går.”

- Miljö- och hälsoskyddsinspektör, Kristianstad

Miljö- och hälsoskyddsinspektören i Trelleborg presenterar istället ett unikt bemötande till detta problem. Denna menar på att otydligheterna i lagen ger kommunen större möjlighet att förelägga ansvariga om gränsdragningen. Om dessa förelägganden då skulle överklagas tvingas förvaltningsrätten att ta ställning till var gränsen ska gå, vilket skulle ge rättsligt belägg för framtiden.

När frågan om avgränsningen togs upp med den intervjuade från länsstyrelsen höll denne med om att gränsdragningen är svår och otydlig, så pass så att när lagen skrevs kritiserades den av lagrådet:

“Man är medveten som lagstiftare att det kommer vara en stor problematik just det här med avgränsningar, att det inte finns en tydlig avgränsning om det inte finns ett staket eller sådana saker. Det är svårt att säga om det ska vara så eller så många meter för det påverkas av hur det ser ut på varje specifik plats.”

Tillsynshandläggaren fortsatte att förklara att lagstiftaren tyckte de rökfria miljöerna var viktiga nog att låta finnas kvar:

“Man valde ändå att tycka att det är så pass viktigt att vi har rökfria miljöer att man får helt enkelt leva med att det kommer vara problematiskt med avståndsbedömningen.”

Problem för andra intressen i samhället

4 intervjuade nämnde att de uppfattade att det kunde finnas aktörer i samhället som skulle kunna påverkas negativt av de nya rökfria miljöerna, utöver de som är inskrivna i lagen (dvs. rökare, ansvariga för de rökfria områdena, kommunala tillsynstjänstemän). Den negativa påverkan förväntas komma i och med att rökare tvingas flytta till nya platser för att röka, vilket skulle kunna medföra att det skräpas ner mer på nya platser, speciellt om en rökare tvingas flytta från en plats där det finns askfat i dagsläget till en plats som inte har det:

“När det här träder i kraft kommer det finnas viss förvirring tror jag. Var ska man få lov att stå och röka i samhället? Man måste se det lite grann från rökarens sida; om man gör det enkelt för dem att sätta upp askfat på vissa ställen så kan de ta sig dit för att slänga fimpen. Det här är ju ett jättestort problem med fimpar.”

- Miljö- och hälsoskyddsinspektör, Trelleborg

Med detta lyftes även oron för brandrisken av en intervjuad, om det blir speciellt torra somrar likt den 2018. En annan intervjuad lyfte att det skulle kosta kommunen att rusta upp de platser där rökning är tillåten med speciella soptunnor för fimpar. I samband med rökförbudet på uteserveringar framförde 2 kommuner också idén om att rökare kommer att lämna uteserveringen för att röka, vilket skulle kunna bli ett störande för närliggande lägenhetshus och liknande.

4 intervjuade sade att de förväntade eller såg problem angående de privata aktörer som kommer bli ansvariga att upprätthålla rökförbudet vid sitt ansvarsområde eftersom detta skulle kunna orsaka osämja mellan kommunen och verksamhetsutövaren. 3 intervjuade berättade att de såg problem i att allt lagstadgat ansvar låg på verksamhetsutövaren eller fastighetsägaren för området, och inte på den rökande, vilket en intervjuad sade kunde leda till tvister då den ansvarige ej har starkare befogenheter än att informera och avvisa rökaren. Den intervjuade från Söderåsens Miljöförbund lyfte också dessa tankarna, men avfärdade problemet och konstaterade att detta antagligen bara skulle vara ett tillfälligt problem:

“Jag tror att det kommer vara en tillfällig sak, och med tiden så kommer detta bli hur naturligt som helst, precis som hur det var innan när man fick röka inombus [på restauranger] och man satte förbud på det.”

De intervjuades summerade uppfattning om problemen för samhället, var att detta är trivialt, därför fråga togs aldrig upp med representanten från länsstyrelsen.

Övriga problem

Följande är mer unika synpunkter eller problem som ansågs värda att nämna men som inte passade under en tidigare rubrik.

4 intervjuade talade om att de såg bekymmer med tillsynen över kollektivtrafiken. Nödvändigheten av att varje individuell kommun skulle informera eller förelägga Skånetrafiken ansågs överflödig, eftersom denna agerar över kommungränserna. *“Tågperonger, busshållplatser, taxizoner, där hade det varit önskvärt om banverket eller liknande hade informerat om det jobbet.”* säger Miljöinspektören från Skurup. Att kommunerna kunde, beroende på hur de uppfattade lagen, ge olika krav till samma gemensamma och kommungränsoverskridande kollektivtrafikbolag sågs som ett potentiellt problem som hellre borde lösas på länsnivå för att ge sammanhängande krav över hela regionen.

Tillsynshandläggaren från Länsstyrelsen Blekinge sade att denna själv hade tagit upp frågan om att informera Region Blekinge angående rökförbudet på hållplatser och peronger, trots att detta inte var länsstyrelsens ansvar, för att underlätta kommunernas arbete med resten av lagen. Denne hade också förhoppningen att detta endast kommer bli ett tillfälligt problem, då man förväntar sig att folk vänjer och lär sig i sinom tid att peronger och busshållplatser kommer bli rökfria.

Angående festivaler och inhägnade evenemang framgick det otydligheter hur lagen ska tillämpas. Att serveringsområden vid festivaler och evenemang skulle bli rökfria ifrågasattes inte, men om ett inhägnat evenemang skulle ha en påverkan på rökförbudet gentemot en icke-inhägnat var inte lika självklart. 4 intervjuade konstaterade bestämt att inhägnade evenemang skulle bli rökfria, varav en sade: *“Vi har kollat med länsstyrelsen [Skåne] så att vi säger rätt, men de är ganska tydliga med att om det är ett inhägnat område så är det totalt rökförbud helt enkelt.”* Dock går detta i rak motsats av det den intervjuade från Länsstyrelse Blekinge säger, som vid frågan konstaterade att inhägnaden inte spelar roll för rökförbudet för festivaler och tillfälliga evenemang.

I LTLP 6 kap. 2§ (SFS 2018:2088, se bilaga 1) där de rökfria områdena definieras, läggs ingen vikt vid inhägnaden för allmänna sammankomster eller offentliga tillställningar (2 kap. 1–3 §§ SFS 1993:1617, se bilaga 1), vilket festivaler och tillfälliga evenemang bör falla under. Inhägnad spelar enligt lagen roll för rökförbudet endast vid *“platser utombus huvudsakligen avsedda för idrottsutövning”* (SFS 2018:2088, 6 kap, 2§, 8p). I

propositionen till LTLP görs ingen distinktion mellan inhägnade kontra icke-inhägnade festivaler eller tillfälliga evenemang.

Diskussion

Den större delen av denna studien har fokuserat på problemen med den nya lagen om tobak, och kan ge det felaktiga intrycket att det bara finns övergripande negativa aspekter med LTLP som endast kommer leda till besvär att implementera. Det är därför värt att poängtera att den generella upplevelsen av lagen är fortfarande positiv, och de intervjuade gav intrycket att LTLP kommer ge mer positiva förändringar till samhället än vad den ger negativa. Med det sagt bör de negativa aspekterna som lyfts i denna studien inte ignoreras, utan istället hanteras på ett sätt som minimerar dess effekter och gör implementeringen av lagen så snabb och enkel som möjligt.

Resultaten visar att bristande informationsutdelning har lett till osäkerheter för kommunernas tjänstemän, vilket tar tid och resurser att lösa och som inte alltid leder till det resultat som lagstiftaren hade i åtanke. Dock kan man inte enkelt peka ut en specifik aktör eller myndighet som bär ansvaret för det bristande utdelningen av information. Flera kommuner pekade på att Folkhälsomyndigheten inte har gett ut den informationen de borde, och att även om informationen kommer i sena maj eller juni så upplevs det som för sent. Samtidigt krävs det även information angående den nya lagen till samhället, till dem som ska upprätthålla de rökfria miljöerna och till allmänheten som ska röra sig i dem. Intervjuerna antyder att fördelningen av detta ansvar faller då det inte var tydligt om kommunerna, länsstyrelserna eller Folkhälsomyndigheten skulle ta fram denna informationen, och hur mycket de skulle engagera sig att informera. Informationsdelning mellan kommun till kommun är också ett område som kan förbättras; det var sällan som en intervjuad presenterade ett problem som det inte fanns en annan intervjuad som hade en lösning till. Det stora exemplet handlar om hur tillsynen ska praktiskt sett utföras, där kommunerna hade olika åsikter angående hur de planerade att detta skulle gå till; om det skulle kräva regelbunden tillsyn, ifall tillsynen endast skulle ske efter klagomål, om man skulle utföra den tillsammans med annan tillsyn, eller en blandning av alla lösningar. En förbättrad dialog mellan kommunerna skulle också ge möjlighet för kommuner att förbereda sig för problem eller utmaningar som kan komma med den nya lagen som inte kommunen själv hade tänkt på under det förberedande arbetet. Resultatet har också rört vid att det finns skillnader i uppfattningen av lagen mellan länsstyrelserna, vilket påverkar den information som i sin tur ges till kommunerna och allmänheten. Dock är det enkelt för en utomstående som gjort denna observationen att konstatera att dialogen och informationsutdelningen mellan myndigheter bör förbättras, men det finns alltid praktiska problem för

hur denna förbättringen ska gå till i verkligheten. Problem som brist på tid eller initiativ är svårt för individuella kommuner att lösa.

Bekymret med informationsdelningen har inte förbättrats av att lagen har tagits fram på kort tid enligt vissa av de intervjuade. Proposition av lagen överlämnades till riksdagen den 8 mars 2018 (Regeringen, 2018) och lagen i sin helhet utfärdades den 20 december samma år (SFS 2018:2088). Detta gav alltså kommunerna 6 månader att sätta sig in i lagen och göra de förberedelser som krävs för att lagen skulle träda i kraft den 1 juli 2019. Detta har konstaterats vara för lite tid med tanke på att den nya lagen också inför nya tidskrävande tillståndsprövningar av tobaksförsäljare som kommunerna måste förbereda sig inför. Tillfället då de rökfria miljöerna träder i kraft har också ifrågasatts då den 1 juli är i mitten av uteserveringssäsongen. Detta betyder alltså att under början av sommaren kommer rökning på uteserveringar vara tillåten, men detta upphör mitt i säsongen. Frågan kommer därför upp om det inte skulle vara bättre att dela upp LTLP så att kravet om de rökfria miljöerna träder i kraft några månader efter tillståndskravet träder i kraft. Detta skulle innebära att kommunerna har möjlighet att först utföra de tillståndsprövningar som krävs, och sedan ta tiden att informera och förbereda för implementeringen av de rökfria miljöerna, samtidigt som det skulle ha en mindre påverkan på verksamhetsutövare. Dock är det återigen värt att diskutera att dessa är endast tillfälliga problem som kanske inte spelar roll ur ett långsiktigt perspektiv. Frågan handlar inte bara om hur den nya lagen kommer implementeras, utan även om vilka negativa effekterna kan orsakas av implementeringen av lagen, så som den är skriven nu. Trots att de praktiska problemen av införandet rökförbudet vid uteserveringar endast är tillfälliga kan det orsaka missnöje hos verksamhetsutövaren om förbudet inträffar vid ett tillfälle som orsakar besvär för verksamhetsutövaren. En del av detta missnöje kommer onekligen vändas mot kommunerna vilket, om lagen var skriven annorlunda, skulle kunna undvikits.

Angående gränsdragningen av de rökfria miljöerna skulle en möjlighet som idag inte är inskriven i lagen för kommunerna kunna ha varit att ge kommunerna rätten att meddela egna lokala föreskrifter om bestämda avstånd där rökförbudet börjar på vissa platser. Dessa skulle kunna liknas vid de lokala föreskrifter som tillåts enligt miljöbalkens (SFS 1998:808) 9 kapitel. Med tanke på sina egna omständigheter skulle kommunen självständigt få möjlighet att ta ställning till vad som är rimliga avstånd för rökförbudet vid till exempel lekplatser eller entréer i kommunens stadskärna. Detta ger också kommunerna möjlighet att bestämma en utgångspunkt för avstånden som då kan tas från tidigare studier som har undersökt ämnet, likt de 9 meter minimum som presenterades tidigare av Hwang J och Lee K (2013)

Flera intervjuade lyfte att de var oroliga att de skulle lida av tids- och resursbrist i och med implementeringen och upprätthållandet av de rökfria miljöerna, vilket skulle kunna leda till att tillsynen brister. Ett liknande bekymmer undersöktes av en studie i

Kanada, som tittade på statliga kostnader för att upprätthålla omfattande rökförbud i vissa utomhusmiljöer. Studien visade på att efter de initiala kostnaderna hade gjorts (information till allmänheten, uppsättning av skyltar, osv.) var de fortgående kostnaderna att upprätthålla rökförbuden obetydliga (Kennedy et al, 2014). Detta var en uppfattning som delades av många som intervjuades, och ofta jämfördes rökförbudet med det som kom till restauranger inomhus 2005; att till slut vänjer sig allmänheten vid rökförbudet, och de som bryter mot det blir tillsagda av andra. Allmänheten skulle på så vis självreglera lagen utan ett behov av extra tillsyn från kommunen.

Regeringen skriver i propositionen att de vill arbeta för att sänka andelen rökare Sverige till 5% vid 2025 på grund av rökningens kostnader för samhället och individen själv, och lägger mycket vikt vid att motverka att ungdomar exponeras för rökning då majoriteten av rökare börjar röka i tonåren (Regeringen, 2018, sida 44). En studie från Kalifornien undersökte effektiviteten av olika lokala tobakspolicys att reducera användningen och sänka antalet ungdomar som började röka tobak. Deras resultat tydde på att lokala rökförbud utomhus hade den sämsta effekten för att reducera användningen av tobak bland ungdomar medan policys som reglerade försäljningen av tobak, framförallt i närheten av skolor, visade bättre resultat (Lipperman-Kreda et al, 2014). En närmare undersökning av deras resultat visar dock en spridning mellan olika typer av lokala rökförbud utomhus, varav de mest effektiva var rökförbud vid: allmänna evenemang; parker, lekplatser och skateboardsparker; andra rekreatiomsområden; uteserveringar; och entréer. Totalt rökförbud vid dessa platserna visade ungefär samma effekt som de försäljningsreglerande policys som presenterades av studien. De policys som reglerade rökning bland utomhusmiljöer men som tillät designerade rökrutor visade sig ha sämst effekt. Detta kan vara viktigt att ha i åtanke när de rökfria områdena ska implementeras i Sverige; om avgränsningen bör göras i syfte att endast skydda mot passiv rökning, eller om syftet bör vara att reducera tobaksförbrukningen bland unga.

I jämförelse med de 5 kriterier som krävs för en lyckad implementering som presenterats av Engman (2005, nämnd i inledningen) kan paralleller dras till denna studies slutsatser. Engman poängterar att beslutsfattarens intentioner ska ej kunna missförstås, vilket är ett problem som har visat sig i denna studien då tjänstemännen har olika tolkningar av flera frågor i lagen. Ansvarsfördelningen bör vara lämpligt utformad är också en punkt som Engman framför, men som har visat sig vara otydlig i vissa aspekter kring LTLP, till exempel angående vem som bär ansvaret att informera allmänheten och verksamhetsutövare om lagen. Att implementeraren bör godta beslutet lyftes vid rökförbudet 2005 som ett problem, på liknande vis som de intervjuade lyft att restaurangägare också är kritiska till rökförbuden i LTLP, vilket skulle kunna orsaka problem initialt med implementeringen av lagen. Engman skriver ytterligare att implementeringen bör kontrolleras, vilket är tjänstemännen vid kommunernas uppgift, och slutligen bör det inte förekomma externa aktörer som försvårar implementeringen,

vilket angående LTLP förväntas framförallt vara rökare som inte respekterar rökförbudet. Något som är viktigt att notera med dessa kriterier är att de kommunala tjänstemännen bär endast direkt ansvar för ett av kriterierna: kontrollen av implementeringen. Detta betyder att implementeringens framgång hänger långt ifrån endast på kommunerna, och kommer också kräva agerande från andra parter i samhället.

Tidigare har denna studien nämnt vilka allmänna intressen som kan påverkas negativt av implementeringen av de rökfria miljöerna som de intervjuade kunde identifiera. För att sätta dessa intressen i ett annat perspektiv är det värt att även diskutera andra intressen som kan påverkas positivt i samband med implementeringen. Lyckas implementeringen i enlighet med Regeringens syfte skulle detta onekligen förbättra folkhälsan, och sänka de samhällsekonomiska kostnaderna som redovisas i Regeringens proposition (Regeringen, 2018, sida 44–45). Enligt intervjuerna har restaurangägare uttryckt oro för att deras vinster ska minska på grund av rökförbudet, dock i jämförelse med rökförbudet inomhus 2005 blev effekten det motsatta enligt flera av de intervjuade, vilket stöds av internationella studier som har undersökt detta området (Alamar & Glantz, 2004. Boles et al, 2010. Colins et al, 2010). Ytterligare, i och med om antalet rökare sjunker i samhället, kan detta leda till en förbättring inom nedskräpningen. Enligt Håll Sverige Rent (u.å.) slängs ~1 miljard fimpar i Sverige varje år. Förutom de samhällsekonomiska kostnaderna i samband med renhållningen av cigarettfimpar har fimpar även en ekologisk påverkan. Lakvatten från fimpar har visat sig vara akut toxiskt mot vattenlevande varelser (Booth et al, 2015. Heaton et al, 2011), samt bidra till utsläpp av mikroplaster (Tamminga et al, 2017). Alltså finns det både samhällsekonomiska och miljömässiga intressen som kan påverkas positivt efter implementeringen av den nya lagen.

Vid tiden av rapportens skrivande sker det kontinuerligt förändringar i hur implementeringen av LTLP förväntas se ut. Folkhälsomyndigheten fick under vecka 21 uppdrag av Regeringen att ta fram utökad vägledning till länsstyrelser och kommuner, samt ett större ansvar att informera allmänheten om lagen, bland annat i att ge stöd till ideella organisationer som arbetare förebyggande mot tobaksförbrukning (Regeringskansliet, 2019). I praktiken innebär detta att Folkhälsomyndigheten nu fått det implementeringsansvar som den intervjuade från länsstyrelsen nämnde. Vid tiden då intervjuerna utfördes hade detta beslut inte ännu tagits, vilket reflekteras i de åsikter och synpunkter som de intervjuade framfört. Eftersom ett av de främsta problemen som presenterats av de intervjuade var bristen av information de fått från Folkhälsomyndigheten kan det spekuleras vilken påverkan denna förändring kan tänkas innebära för de intervjuades syn på lagen. I samband med uppdragsgivandet tog Folkhälsomyndigheten fram en handlingsplan om hur dess vägledande stöd kommer utvecklas under 2019 och 2020 (Folkhälsomyndigheten, 2019). Denna handlingsplan nämner blankettmallar för tobaksförsäljning och informationsblad som kan anpassas till kommunerna och delas ut till berörda verksamheter, vilket reducerar arbetstiden som varje enskild kommun

behöver använda för att producera dessa material själva. I och med detta stöd minskar risken att lagen misslyckas att implementeras i mer pressade kommuner på grund av tids- och resursbrist. Handlingsplanen presenterar även att kunskapsstöd och vägledning som ska stödja kommuner att utveckla arbetssätt och egenkontrollprogram ska tas fram. Detta har potentialen att lösa flera av de utmaningar som presenterats av de intervjuade, bland annat hur lagen ska tillämpas i vissa speciella situationer, hur bedömningen av gränsdragningen bör gå till, eller hur tillsynen bör gå till i praktiken. Ett kvarstående problem är fortfarande den osämja som kan orsakas i samhället på grund av rökförbudet. Lagen lägger heller inget ansvar på individerna som röker att följa lagen. Slutligen riskerar denna information komma för sent för att kommunerna ska kunna använda den i tid med att lagen träder i kraft den 1 juli, vilket kan försena eller försvåra implementeringen av lagen.

Väl fungerade informationsflöden tycks vara avgörande för att implementeringen av en lag som LTLP ska fungera. Eftersom LTLP rör hela landets befolkning, oavsett om individen röker eller inte då den ger icke-rökare rätten att inte behöva exponeras för rök i vissa områden, är det framförallt viktigt att information når ut till befolkningen. Detta knyter också an till förhoppningen att lagen i sinom tid ska kunna bli självreglerande, vilket skulle endast fungera om befolkningen var väl informerade om vid vilka miljöer som rökförbudet gäller. Ytterligare, anser jag personligen, att en sådan här omfattande ny lagstiftning som lägger mycket arbete på kommunal nivå bör, i den omfattning som kan anses rimligt, träda i kraft successivt över en längre tid för att ge tjänstemännen tydlig insikt i vad som bör prioriteras högst i lagen. Med de slutsatser som presenterats av Boes et al (2015) i åtanke kan det argumenteras att det exakta datumet då rökförbudet träder i kraft spelar mindre roll, då implementeringen kan förväntas ske gradvis i praktiken. Därmed, att låta de omfattande rökförbuden träda i kraft tre till sex månader efter tillståndsprövningen träder i kraft skulle onekligen göra att många tjänstemän känner att de har mer tid att lära sig lagen och förbereda sig för dess implementering, samt skulle det kunna hjälpa att motverka nedprioriteringen av de rökfria miljöerna som har uttryckts av vissa mer pressade kommuner. Detta skulle också undvika en del av den osämja som kan uppstå bland restaurangägare och dess rökande gäster då rökförbudet inte inträder mitt under uteserveringssäsongen.

Etisk reflektion

De etiska aspekterna i detta arbete som hänsyn bör tas för är tvådelade. Det ena är de intervjuades integritet viktigt att skydda, för att inte studien ska leda till att någon individ kan bli angripen för deras åsikter. Av detta skäl användes inga personnamn eller genusbeteckningar för de intervjuade i studien. Användningen av kommunala namn ansågs ge värde för studiens resultat eftersom olika kommuner kan förväntas uppleva olika utmaningar, framförallt beroende på kommunens storlek. Detta medför dock en

risk att den intervjuade kan fortfarande identifieras med hjälp av kommunen och titeln som benämns i arbetet. Därmed gavs alla intervjuade ytterligare möjligheten att vara helt anonyma, att inte citeras, eller att få se de citat som planerats användas i studien och utföra önskade förändringar. Inspelningarna och transkriberingarna från intervjuerna hölls privata och raderades efter studien var avslutad.

Den andra aspekten att ta hänsyn till är hur studiens resultat förväntas användas efter att arbetet publicerats. Eftersom studien har fokuserat på utmaningar och problem med rökfria miljöer kan detta ge det felaktiga intrycket att rökfria miljöer främst kommer medföra negativa aspekter för samhället. För att undvika detta har resultatet presenterats i största möjliga mån så objektivt som möjligt. Ytterligare nämns faktumet att det generella intrycket av lagen var positivt trots utmaningarna i flera olika delar av rapporten. Trots detta, om studiens resultat skulle misstolkas och ge intrycket att synen på lagen är negativt anses inte detta ge underlag till etiska bekymmer av större vikt.

Slutligen är det viktigt att förstå begränsningarna i arbetet för att tolka dess resultat. Intervjuerna utfördes med individuella tjänstemän från kommunerna och länsstyrelsen, därmed representeras inte hela kommunenhetens eller länsstyrelsens åsikter i intervjun, utan endast den enskilda individens. Studien försöker heller inte förklara allmänhetens eller verksamhetsutövares intryck av lagen, då dessa ej har intervjuats. I de fall då dessa parter nämns utgår detta från vad som sagts av tjänstemännen under intervjuerna, eller spekulationer angående hur dessa kan tänkas reagera.

Felkällor

Med intervjubaserade studier kommer det naturligt felkällor som påverkar studiens resultat och slutsatser. En av dessa är antalet intervjuade, 14 representanter från kommuner i Skåne och en från länsstyrelsen ger inte nödvändigtvis representativ bild av vilka åsikter andra tjänstemän i landet har. Problemen och utmaningarna som kommunerna kommer att möta förväntas vara de samma generellt i hela landet, dock är de mer unika åsikterna eller lösningarna färre och riskerar därför bli missade i en studie med få intervjuade. Hur intervjufrågorna är ställda ger ytterligare möjliga problem, då de kan leda de intervjuade till att över- eller underrepresentera vissa åsikter, vilket också inte ger en representativ bild av de intervjuades egentliga åsikter. Av denna anledning skrevs frågorna så öppna som möjligt för att ge de intervjuade utrymme att utveckla deras svar efter deras egna tankar, dock ger detta istället upphov till att dessa svar inte alltid blir relevanta för studiens frågeställning. Slutligen är behandlingen, sammanställningen och analysen av intervjumaterialet en potentiell felkälla. Eftersom frågorna ofta inte gav raka svar krävdes en subjektiv bedömning att avgöra om vilka synpunkter och åsikter som var relevanta för att svara på studiens frågeställningar, och hur dessa synpunkter och åsikter skulle bedömas och kategoriseras. För att minimera risken att ge

intrycket av att en intervjuad sade en åsikt de inte menade gjordes denna bedömningen konservativt. Med detta menas att det antal av intervjuade som presenterade vissa åsikter i resultatet är endast de som uttryckligen nämnde en viss åsikt eller synpunkt. Således bör antalet intervjuade som tycker eller håller med om åsikterna som presenteras i resultatet vara fler än det som skrivits i studien.

Slutsats

Trots att det finns många utmaningar att lösa med den nya Lagen om Tobak och Liknande produkter anser fortfarande de som intervjuats från Skånes kommuner att detta är en positiv förändring för samhället. Problematiken med kapitel 6 grundar sig främst i bristande informationsflöden och otydligheter i lagen, vilket förväntas endast vara tillfälliga problem. Hur tillsynen av lagen ska gå till är i dagsläget inte helt säkerställt då olika tjänstemän har delade förväntningar om vad som kommer att krävas för av tillsynen, men en stark lösning antas vara tillsyn utefter anmälningar eller klagomål, och informationsutdelning till allmänheten samt till dem som blir ansvariga för de rökfria miljöerna. Utifrån intervjuerna framgick inte att rökfria miljöer kommer ha negativ påverkan på andra samhällsintressen i någon större grad; det som framgick förväntas ha att göra med att rökare tvingas flytta till nya miljöer som inte är anpassade för rökning, vilket därmed skulle kunna orsaka nedskräpning eller störning för närboende. Dock kan det efter att lagen har implementerats uppkomma andra problem som de intervjuade ej förväntade sig. Flera av de praktiska problemen och utmaningarna som de intervjuade presenterade angående implementeringen av lagen hade andra intervjuade hittat lösningar för, eller uppfattades inte som stora problem. Ett exempel på detta är hur den otydliga avgränsningen av de rökfria miljöerna ska dras, vilket en intervjuad vände till att bli en möjlighet att kunna enklare förelägga områdesansvariga. Detta skulle sedan, om det överklagades, tvinga fram rättsligt underlag för framtiden. Dock eftersom de största problemen med implementeringen av lagen uppfattades vara bristen av information är det omöjligt att peka ut någon lösning som en individuell tjänsteman presenterat. I ett bredare perspektiv finns det mycket att lära sig av implementeringen av denna lagen för implementeringen av andra lagar i framtiden som också kommer att lägga tillsynsansvar på kommunerna och som påverkar allmänheten i helhet. Till exempel, tydligt etablerade informationsansvar, och möjligheter att ställa frågor och få svar för att se till att alla instanser uppfattar lagen på korrekt sätt och ger ut rätt information i undre led.

Under arbetets gång har det framgått flera osäkerheter inför framtiden. Frågor såsom vilka andra samhällsintressen som skulle kunna påverkas negativt av implementeringen av rökfria miljöer var något som flera intervjuade inte hade tänkt på, och problem kommer säkert att visa sig under tiden efter den 1 juli då lagen har trätt i kraft. Inför framtida studier skulle det vara intressant att undersöka samma ämne, men från perspektivet av hur implementeringen av lagen har gått till; kom det fram oförutsedda

problem med lagen? Hur går tillsynen till? Har lagen fått den önskade effekten att bli självreglerad av allmänheten, eller måste kommunerna kontinuerligt tillsätta resurser för att de rökfria miljöerna ska fungera? Dessa är frågor som många av de intervjuade var positivt inställda att svara på i en ny studie i framtiden.

Referenser

Alamar BC och Glantz SA. (2004). Some-free Ordinance Increase Restaurant Profit and Value, *Contemporary Economic Policy*, 22(4) 520–525.

Bilkenroth CJ. (2014). Behövs det ett striktare rökförbud i Sverige? *Svenska Dagbladet*. 28/03.

Boes S, Marti J och Maclean JC. (2015). The Impact of Smoking Bans on Smoking and Consumer Behavior: Quasi-Experimental Evidence from Switzerland, *Health Economics*, 24(11) 1502–1516.

Boles M, Dille J, Maher JE, Boysun MJ och Reid T. (2010). Smoke-Free Law Associated With Higher-Than-Expected Taxable Retail Sales for Bars and Taverns in Washington State, *Preventing Chronic Disease*, 7(4) A79.

Booth DJ, Gribben P och Parkison K. (2015). Impact of cigarette butt leachate on tidepool snails, *Marine Pollution Bulletin*, 95(1) 362–664.

Bryman, A. (2011). Samhällsvetenskapliga metoder Malmö: Liber.

Collins NM, Shi Q, Forster JL, Erickson DJ och Toomey TL. (2010). Effects of Clean Indoor Air Laws on Bar and Restaurant Revenue in Minnesota Cities, *American Journal of Preventive Medicine*, 39(6) S10-S15.

Engman H. (2005). Rökfria serveringar: Förutsättningarna för implementering av lagen om rökförbud, *Luleå tekniska universitet*, 2005(238).

Folkhälsomyndigheten (2019). Ny Lag om Tobak och Liknande Produkter, hämtad 19-05-26 från <https://www.folkhalsomyndigheten.se/livsvillkor-levnadsvanor/alkohol-narkotika-doping-tobak-och-spel-andts/tobak/ny-lag-om-tobak-och-liknande-produkter/>.

- Fu M, Fernández E, Martínez-Sánchez JM, San Emeterio N, Quirós Q, Sureda X, Ballbè M, Muñoz G, Riccobene A, Centrich F, Saltó E och López MJ. (2016). Second-hand smoke exposure in indoor and outdoor areas of cafés and restaurants: Need for extending smoking regulation outdoors?, *Environmental Research* 148: 421–428.
- Healton CG, Cummings, KM, O'Connor RJ och Novotny TE. (2011). The environmental impact of cigarettes, *Tobacco Control*, 20(1).
- Hwang J och Lee K. (2013). Determination of Outdoor Tobacco Smoke Exposure by Distance From a Smoking Source, *Nicotine & Tobacco Research*, 16(4) 478–484.
- Häll Sverige Rent. (u.å.). Värsta skräpet – fimpen, hämtad 19-06-10 från <https://www.hsr.se/fakta-om-skrap/samlade-fakta-om-skrap/varsta-skrapet-fimpen>.
- Kennedy RD, Zummach D, Filsinger S och Leatherdale ST. (2014). Reported municipal costs from outdoor smoke-free by-laws-experience from Ontario, Canada, *Tobacco Induced Diseases*, 12: 4.
- Lipperman-Kreda S, Friend KB och Grube JW. (2014). Rating the Effectiveness of Local Tobacco Policies for Reducing Youth Smoking, *The Journal of Primary Prevention*, 35(2) 85–91.
- Loneragan BJ, Meaney S, Perry IJ, Comber H, Power B, Bradley C och Greiner BA. (2014). Smokers Still Underestimate the Risks Posed by Secondhand Smoke: A Repeated Cross-Sectional Study, *Nicotine & Tobacco Research* 16(8) 1121–1128.
- López MJ, Fernández E, Gorini G, Moshhammer H, Polanska K, Clancy L, Dautzenberg B, Delrieu A, Invernizzi G, Muñoz G, Precioso J, Ruprecht A, Stansty P, Hanke W och M Nebot. (2012). Exposure to Secondhand Smoke in Terraces and Other Outdoor Areas of Hospitality Venues in Eight European Countries, *PLoS One*, 7: 8.
- López MJ, Fernández E, Pérez-Rios M, Martínez-Sánchez JM, Schiaffino A, Galán I, Moncada A, Fu M, Montes A, Saltó E och Nebot M. (2013). Impact of the 2011 Spanish Smoking Ban in Hospitality Venues: Indoor Secondhand Smoke Exposure and Influence of Outdoor Smoking, *Nicotine & Tobacco Research*, 15(5): 992–996.
- Magnusson L. (2014). Om vi förbjuder rökning ska vi även förbjuda biltrafik, *Metro*. 15/10.

Martínez C, Guydish J, Robinson G, Martínez-Sánchez JM och Fernández E. (2014). Assessment of the smoke-free outdoor regulation in the WHO European Region, *Preventive Medicine*, 64: 37–40.

Miles M, och Huberman A. (1984). *Qualitative data analysis. A sourcebook of new methods*. London: Sage Publications.

Moore RS, Annechio RM och Lee JP. (2009). Unintended Consequences of Smoke-Free Bar Policies for Low-SES Women in Three California Counties, *American Journal of Preventive Medicine*, 37(2) S138-S143.

Regeringen (2018). Regeringens proposition 2017/18:156 Ny lag om tobak och liknande produkter.

Regeringskansliet (2019). Regeringsuppdrag för minskat tobaksförbruk, hämtad 19-05-26 från <https://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2019/05/regeringsuppdrag-for-minskat-tobaksbruk/>.

SFS 1993:1617. *Ordningslag*. Stockholm, Justitiedepartementet L4.

SFS 1998:808. *Miljöbalk*. Stockholm, Miljö- och energidepartementet.

SFS 2018:2088. *Lag om Tobak och Liknande Produkter*. Stockholm, Socialdepartementet.

Tamma M, Hengstmann E, Fischer E. (2017). Nile Red Staining as a Subsidiary Method for Microplastic Quantification: A Comparison of Three Solvents and Factors Influencing Application Reliability, *Journal of Earth Sciences & Environmental Studies*, 2(2).

Bilaga 1: Lagrum

Lag (2018:2088) om Tobak och Liknande Produkter, kapitel 6

Tillämpningsområde

1 § Med rökning avses vid tillämpningen av bestämmelserna i detta kapitel

1. rökning av tobak,
2. inhalering efter förångning eller annan upphettning av tobak,
3. användning av elektroniska cigaretter,
4. rökning av örtprodukter för rökning, och
5. användning av njutningsmedel som till användningssättet motsvarar rökning men som inte innehåller tobak.

Rökförbud

2 § Rökning är förbjuden

1. i lokaler avsedda för barnomsorg, skolverksamhet eller annan verksamhet för barn eller ungdom samt på skolgårdar och på motsvarande områden utomhus vid förskolor och fritidshem,
2. i lokaler som är avsedda för hälso- och sjukvård,
3. i lokaler som är avsedda för gemensamt bruk i bostäder och inrättningar med särskild service eller vård,
4. på färdmedel i inrikes kollektivtrafik eller i lokaler och andra utrymmen som är avsedda att användas av den som reser med sådana färdmedel och på motsvarande områden utomhus,
5. i restauranger och på andra serveringsställen,
6. i andra lokaler än sådana som avses i 1-5 när en allmän sammankomst eller en offentlig tillställning som avses i 2 kap. 1-3 §§ ordningslagen (1993:1617) anordnas och i lokaler som är avsedda att användas av den som deltar i sammankomsten eller tillställningen,
7. i andra lokaler än sådana som avses i 1-6 om allmänheten har tillträde till lokalerna,
8. på inhägnade platser utomhus huvudsakligen avsedda för idrottsutövning,
9. på lekplatser som allmänheten har tillträde till, och
10. vid entréer till sådana lokaler och andra utrymmen som avses i 1-7 som allmänheten har tillträde till.

3 § I hotell och andra inrättningar där tillfällig bostad yrkesmässigt upplåts, ska i ett visst antal av de rum eller liknande som upplåts rökning vara förbjuden. I fråga om sovkupeéer och andra utrymmen som upplåts för tillfällig bostad på färdmedel i inrikes kollektivtrafik gäller i stället 2 § 4.

Undantag från rökförbudet

4 § Bestämmelserna i 2 § gäller inte i fråga om bostäder och andra lokaler för boende som inte är tillfälligt.

5 § Rökning är trots 2 § 2-4, 6 och 7 tillåten i delar av de lokaler eller andra utrymmen som avses där, om dessa delar särskilt avsatts för rökning. Detsamma gäller lokaler som avses i 2 § 1 och som är upplåtna enbart för personal.

6 § Trots 2 § 5 får rökning tillåtas i restauranger och på andra serveringsställen i separata rum som särskilt avsatts för rökning. Rum där rökning tillåts får endast utgöra en mindre del av serveringsställets yta. Rummen ska vara belägna så att besökare inte måste passera genom dessa. Arbetstagare ska endast tillfälligtvis behöva vistas i rummen när rökning pågår. Servering eller annan liknande verksamhet får inte bedrivas i rummen när rökning pågår. Detta gäller dock inte sådan verksamhet som har direkt samband med rummens funktion. Mat eller dryck får inte föras med in i dessa rum.

7 § Avvikelse från 2 § 1-3, 6 och 7 och 3 § får göras om det finns särskilda skäl till det på grund av utrymmets eller områdets beskaffenhet eller användningssätt eller av omständigheterna i övrigt. Detsamma gäller för sådana färdmedel, lokaler och andra utrymmen som avses i 2 § 4.

Ansvar för att upprätthålla rökförbudet

8 § Den som i egenskap av ägare eller på annan grund disponerar över en lokal, ett annat utrymme eller ett område utomhus som omfattas av någon av bestämmelserna i 2 § 1-9 eller 3 § ansvarar för att bestämmelserna följs.

För områden som omfattas av 2 § 10 ansvarar i stället den som i egenskap av ägare eller på annan grund disponerar över lokalen eller utrymmet innanför entrén.

9 § Den som är ansvarig enligt 8 § ska genom skyltning tydligt informera om rökförbudet och vid behov ingripa med information och tillsägelse. Om någon trots tillsägelse röker där rökning inte är tillåten, får denne avvisas.

Rökfri arbetsmiljö

10 § I andra fall än som avses i 2 och 3 §§ ansvarar arbetsgivaren för att en arbetstagare inte mot sin vilja utsätts för tobaksrök eller utsläpp från produkter som anges i 1 § 2-5 i den arbetslokal eller det liknande utrymme där arbetstagaren är verksam. Som arbetstagare räknas här personer som avses i 1 kap. 2 § första stycket och 3 § arbetsmiljölagen (1977:1160).

Ordningslag (1993:1617), 2 kap. 1–3§§

Definitioner

1 § Med allmän sammankomst enligt denna lag avses

1. sammankomster som utgör demonstrationer eller som annars hålls för överläggning, opinionsyttring eller upplysning i allmän eller enskild angelägenhet,
2. föreläsningar och föredrag som hålls för undervisning eller för att meddela allmän eller medborgerlig bildning,
3. sammankomster som hålls för religionsutövning,
4. teaterföreställningar, biografföreställningar, konserter och andra sammankomster för att framföra konstnärligt verk, samt
5. andra sammankomster vid vilka mötesfriheten utövas.

För att en sammankomst skall anses som allmän krävs att den anordnas för allmänheten eller att allmänheten har tillträde till den eller att sammankomsten med hänsyn till de villkor som gäller för tillträde till den bör anses jämställd med en sådan sammankomst.

Bestämmelserna i denna lag om allmänna sammankomster gäller även om det vid en sammankomst förekommer mindre inslag av underhållning eller förströelse av annat slag än framförande av konstnärligt verk.

2 § Vad som sägs i lagen om allmänna sammankomster gäller även cirkusföreställningar.

3 § Med offentlig tillställning enligt denna lag avses

1. tävlingar och uppvisningar i sport, idrott och flygning,
2. danstillställningar,
3. tivolinöjen och festtåg,
4. marknader och mässor, samt
5. andra tillställningar som inte är att anse som allmänna sammankomster eller cirkusföreställningar.

För att en tillställning ska anses som offentlig krävs att den anordnas för allmänheten eller att allmänheten har tillträde till den.

En tillställning till vilken tillträdet är begränsat genom krav på inbjudan, medlemskap i en viss förening eller annat villkor är dock att anse som en tillställning som allmänheten har tillträde till, om tillställningen uppenbarligen är en del av en rörelse vars verksamhet uteslutande eller väsentligen består i att anordna tillställningar av detta slag. Detsamma gäller om tillställningen med hänsyn till omfattningen av den krets som äger tillträde, de villkor som gäller för tillträdet eller andra liknande omständigheter är att jämställa med sådan tillställning. Lag (2010:515).

Bilaga 2: Intervjuprotokoll

Notera att alla frågor som hänvisar till "lagen" menar endast kap. 6 med tillhörande paragrafer i andra kapitel i L'TLP.

Frågor till tjänstemän vid kommun

A) Information kring lagen

1. Vilken information har kommunen tagit del av från högre instanser; länsstyrelse eller Folkhälsomyndigheten?
2. Upplever kommunen att den saknar någon information från högre instanser?
3. Finns det centralt framställda hjälpmedel som kommunen upplever skulle kunna framställas av högre instanser?
4. Har kommunen varit i kontakt med andra kommuner och diskuterat lagen?
5. Har kommunen diskuterat rökfria miljöer med andra berörda enheter internt på kommunen?
6. Vilken information har kommunen gett ut externt till kommunens medborgare eller verksamhetsutövare?

B) Upplevelse och förväntningar om lagen

7. Hur har kommunen utfört sin tillsyn av de rökfria miljöer som presenteras i den nuvarande tobakslagen?
8. Förväntar sig kommunen kunna utföra tillsynen av de nya rökfria miljöerna på samma sätt? Vilka är skillnaderna?
9. Vilka utmaningar ser kommunen med tillsynen av de nya rökfria miljöerna?
10. Upplever kommunen att det finns något problematiskt med hur lagen är skriven; diffusa definitioner eller otydliga formuleringar?

C) Lagens syfte

11. Upplever personen att lagen uppfyller sitt eget syfte som presenterats av lagstiftaren?
12. Finns det delar av lagen som är onödiga eller kontraproduktiva för att uppfylla lagens syfte?
13. Upplever personen som tjänsteman att hen får de verktyg som krävs för att uppfylla lagens syfte med hjälp av lagen?

D) Andra samhällsintressen

14. Upplever personen att rökfria miljöer skulle kunna orsaka oväntade problem i samhället för aktörer som ej inkluderas av lagstiftningen?
15. Skulle de rökfria miljöerna kunna leda till några oväntade kostnader för samhället eller andra privata aktörer?
17. Hur förväntar sig personen att lagen kommer tillämpas på festivaler och tillfälliga evenemang?
18. Ser personen några problem i det omfattande skyltningskravet som ställs av lagen till alla rökfria miljöer?

E) Egna reflektioner

19. Har personen några slutliga tankar eller funderingar som de skulle kunna tänka sig vara värt att nämna?

Frågor till tillsynshanläggare vid Länsstyrelsen Blekinge

A) Länsstyrelsens roll

- 1) Vilken roll har länsstyrelsen angående denna kap 6. i denna lagen?
- 2) Hur förväntar ni er att kommunerna ska sköta tillsynen av dessa nya rökfria miljöer?
- 3) Hur har ni planerat att eran tillsyn av kommunerna ska gå till?
- 4) Vilken vägledande roll ser du att länsstyrelsen har gentemot kommunerna?
- 5) Folkhälsomyndigheten upplevs ha varit väldigt tyst under denna förberedande tid hittills, upplever länsstyrelsen samma sak?

B) Kommunernas utmaningar

- 6) Många kommuner upplever att avståndsbedömningen från t.ex. entréer är svår, nästan omöjlig att göra. Hur ser ni att denna avståndsbedömning ska göras?
- 7) Kommuner upplever att det finns otydligheter angående vem som är ansvarig för kollektivtrafik, ska varje enskild kommun ställa krav?
- 8) Hur bör lagen tillämpas vid evenemang och festivaler? Inhägnat gentemot icke-inhägnat, serveringsyta gentemot icke-serveringsyta?

9) Skyltning, tvåfaldigt problem: många kommuner har känt sig osäkra på om det räcker med de nuvarande skyltarna eftersom lagen täcker in mycket mer än bara cigaretter

10) Hur nödvändiga är skyltarna? Måste man fortfarande skylta om en verksamhet kan visa att de kan upprätthålla rökförbudet utan dem?

11) Har ni fått in mer önskemål om centralt framställda hjälpmedel och informationsblad?

12) Vissa kommuner har uppgett att de inte kommer ha möjlighet att utföra tillsynen pga. tids/resursbrist, därför prioriteras de bort; hur ser ni på detta?

13) Andra har sagt att de planerar endast utföra tillsyn efter klagomål, hur ser ni på detta istället?

C) Egna reflektioner

14. Slutliga tankar eller funderingar som de skulle kunna tänka sig vara värt att nämna?